

UNIVERSITATEA „ȘTEFAN CEL MARE” DIN SUCEAVA
Școala Doctorală de Științe Socio-Umane

REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE

***OMUL CONTEMPORAN. DE LA FENOMENOLOGIE,
EXISTENȚIALISM ȘI POSTMODERNISM LA TEORIA
CONȘTIINȚEI***

***THE CONTEMPORARY MAN: FROM PHENOMENOLOGY,
EXISTENTIALISM AND POSTMODERNISM TO THE
THEORY OF CONSCIOUSNESS***

Conf. univ. dr. Viorel Rotilă
Universitatea „Dunărea de Jos” Galați J

**Domeniul de doctorat,
FILOZOFIE**

SUCEAVA

2015

Cuprins

A. Rezumat.....	5
B. Cariera profesională.....	10
B.1 Realizări științifice și profesionale.....	10
B.1.1 Realizări științifice.....	10
B.1.1.1 Existențialism și fenomenologie.....	10
B.1.1.1.1 Teza de doctorat.....	10
B.1.1.1.2 Ontologia heideggeriană: rostirea ființei.....	11
B.1.1.2 Modernitatea și postmodernitatea.....	27
B.1.1.2.1 Critica societății de consum.....	27
B.1.1.2.2 Despre modernitatea postmodernității. O abordare critică a modernității (și a postmodernității).....	33
B.1.1.3 Structura conștiinței.....	47
B.1.1.3.1 Structura conștiinței.....	47
B.1.1.3.2 Contribuții la înțelegerea rostului emoțiilor în existența conștiinței.....	59
B.1.2 Realizări profesionale.....	74
B.1.2.1 Scurt istoric și competențe relevante.....	74
B.1.2.2 Rezultatele științifice proprii publicate.....	76
B.1.3 Concluzii.....	77
B.2. Planuri de evoluție și dezvoltare a carierei.....	79
B.2.1 Direcții de cercetare.....	79
B.2.2 În plan academic – Direcții de predare/aplicații practice.....	81
B.2.3 Moduri de acțiune vizate.....	82
B.3 Referințe bibliografice.....	85
C. Anexe.....	87
Anexa nr. 1: 5 articole semnificative.....	87
Structura conștiinței: Conceptul de <i>domeniu al conștiinței</i>	87
Contribuții la înțelegerea rostului emoțiilor în existența conștiinței. O abordare critică a inteligenței emoționale.....	97
Despre modernitatea postmodernității. O abordare critică a modernității.....	110
Sensuri ale istoriei în perioada contemporană. Citindu-l pe Raymond Aron.....	125
Căi către ființă în ontologia lui Martin Heidegger: arta și tehnica.....	129

Contents

A. Abstract	5
B. Professional Career	10
B.1 Scientific and Professional Achievements	10
B.1.1 Scientific Achievements	10
B.1.1.1 Existentialism and phenomenology	10
B.1.1.1.1 PhD Thesis	10
B.1.1.1.2 Heidegger's ontology: the utterance of being	18
B.1.1.2 Modernity and postmodernity	27
B.1.1.2.1 The critique of consumer society	27
B.1.1.2.2 About modernity of postmodernity. A critical approach of modernity (and postmodernity)	33
B.1.1.3 Structure of consciousness	47
B.1.1.3.1 Structure of consciousness	47
B.1.1.3.2 Contributions to understanding the role of emotions in the existence of consciousness	59
B.1.2 Professional accomplishments	74
B.1.2.1 A brief history and relevant skills	74
B.1.2.2 Scientific results published	76
B.1.3 Conclusions	77
B.2. Plans for career evolution and development	79
B.2.1 Research directions	79
B.2.2 On academic level - Directions for teaching / practical applications	81
B.2.3 Modes of action	82
B.3 Bibliographic references	85
C. Appendices	87
Appendix no. 1: five significant articles	87
The structure of consciousness: Domain of consciousness concept	87
Contributions to understanding the role of emotions in the existence of consciousness. A critical approach to emotional intelligence	97
About modernity of postmodernity. A critical approach of modernity (and postmodernity)	110
Meanings of history in the contemporary period. A reading of Raymond Aron	125
Paths to being in the ontology of Martin Heidegger: art and technique	129

A. Rezumat

În prezenta teză de abilitare precizez, într-o formă rezumativă, principalele direcții de cercetare de care m-am ocupat în domeniul Filosofie, prezentarea concentrându-se pe aspectele ce înglobează contribuții personale pe care le consider semnificative. Direcțiile tematice disciplinare și interdisciplinare în care se înscriu contribuțiile academice, științifice și profesionale personale țin de interesele de cunoaștere din câteva domenii ale filosofiei, respectiv fenomenologia, existențialismul, postmodernismul și filosofia minții.

Am făcut publice rezultatele cercetărilor mele în cinci cărți și 14 studii și articole în domeniul filosofiei. Rezultatele cercetărilor le-am integrat în mod constant în cursurile susținute: *Filosofia minții*, *Epistemologie/Epistemologia științelor sociale*, *Contradicțiile supraviețuirii în lumea contemporană și bioetica*, *Estetică*, *Postmodernism*, *Filosofia limbajului*. Activitatea academică și de cercetare în domeniul filosofiei am desfășurat-o în cadrul Universității „Dunărea de Jos” Galați, Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie, Departamentul Istorie-Filosofie, începând cu anul 2003. Aici am parcurs ierarhia didactică și academică până la gradul de Conferențiar.

Teza reprezintă sinteza activității științifice și a carierei profesionale începând cu anul 2008, an în care am susținut public lucrarea de doctorat cu titlul „Tragicul în filosofia existențialistă franceză” în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Rezultatele tezei de doctorat mi-au orientat în cea mai mare măsură cercetările ulterioare, în acest sens putând fi menționate următoarele contribuții: definirea tragicului dintr-o perspectivă fenomenologică; postularea și demonstrarea statutului de *existențial* al tragicului în cadrul filosofiei existențialiste franceze; preocuparea pentru fenomenologie; problema conștiinței și problema nașterii sensului etc. În contextul lucrării, analizând rolul de trezire a conștiinței pe care îl poate juca, am gândit tragicul drept una din căile de acces la ființă sau, cel puțin, la un registru al ei, ceea ce ar indica tragicul drept un existențial fundamental. Am arătat că domeniul tragicului poate fi înțeles doar în contextul dezvăluirii structurării conștiinței pe domenii, acestea fiind raportate la *atenție*, atenția fiind cea care dă seama de conștientizarea tragicului ca trăire și sens. Gândită din această perspectivă, lucrarea de doctorat are un caracter de noutate, abordând o perspectivă inedită asupra existențialismului francez.

Una din importantele direcții de cercetare a constituit-o filosofia lui Martin Heidegger, abordarea bazându-se pe faptul că gândirea heideggeriană constituie un important punct de legătură între gândirea fenomenologică și existențialismul francez. Activitatea în acest domeniu a avut drept rezultat publicarea lucrării *Heidegger și rostirea ființei* (Editura Lumen, Iași, 2009), centrată pe interpretarea posibilelor semnificații ale gândirii heideggeriene, reprezentând în același timp o trecere de la ontologie la „ontologia Dasein-ului”, bazată pe necesitatea de a orienta întrebările despre ființă către cel care se întrebă despre ființă. O sinteză a concluziilor acestor cercetări indică următoarele idei centrale: ființa este un sens ce ia naștere în conștiință; conștiința este de fiecare dată Dasein și lume; sensul ființei își capătă chipul în această regiune a lumii responsabilă de donarea tuturor sensurilor; istorialitatea ființei dă seama de continua evoluție a sensului ființei.

Pasiunea pentru gândirea heideggeriană combinată cu abordarea postmodernismului în cadrul activităților didactice și de cercetare (ultima concretizată în volumul *Omul societății de consum. În căutarea unei noi ideologii*, Institutul European, Iași, 2011) a născut preocuparea mea pentru înțelegerea modernității și a raporturilor pe care postmodernitatea le întreține cu aceasta. Raportarea la modernitate pe care am asumat-o este, simultan, critică și revalorizatoare: critică, deoarece critica reprezintă garanția pentru tinderea către o înțelegere adecvată, și revalorizatoare, deoarece consider exagerate o serie din criticile pe care i le aduce filosofia postmodernistă. Prezentarea abordării acestui domeniu de cercetare are un caracter mai curând sintetic, determinat de faptul că rezultatele cercetărilor pe această temă urmează a fi concretizate sub forma unui volum dedicat modernității, acesta fiind un proiect pe termen lung, dependent de accesarea treptată la înțelesurile potrivite, la rândul ei corelată cu construcția unui teren ferm pe zona filozofiei contemporane, care să-mi ofere perspectiva adecvată. Preocupările pentru această temă sunt vizibile atât prin intermediul unui articol ce abordează câteva dintre probleme cât și, mai ales, în cadrul diferitelor fragmente publicate în cele două cărți intitulate *Jurnale de idei* (*Din alchimia unei existențe. Jurnal de idei*, Institutul European, Iași, 2010 și *„Citește-mă pe mine!” Jurnal de idei*, Institutul European, Iași, 2011)

Problema conștiinței constituie cea mai importantă parte a cercetărilor mele din perioada recentă și din cea care va urma, ele urmând să fie concretizate în mai multe volume dedicate acestei teme. Primul volum se află în curs de finalizare, câteva probleme tratate fiind deja publicate în cadrul unor articole, al căror conținut a fost rezumat în cadrul abordărilor punctuale din prezenta teză. Am publicat o schiță sumară a domeniilor conștiinței, înțelegerea acestui concept fiind, totuși, dependentă de întregul context explicativ al structurii conștiinței. Ansamblul ideilor ce marchează cercetarea acestei teme se dezvoltă atât în continuarea

actualelor cercetări ale fenomenologiei și filosofiei minții, fiind numeroase preluările și dezvoltările ideilor altor autori, cât și ca parte integrantă a cercetărilor personale ce vizează alte domenii (constituie exemple elocvente abordarea modernității și filosofia heideggeriană). Chiar dacă pot miza pe originalitatea anumitor concepte (*domeniul conștiinței* fiind cel mai elocvent exemplu), ele sunt totuși conectate cu abordările altor autori, integrându-se în efortul colectiv de înțelegere a conștiinței.

Unul din aspectele de noutate pe care l-am propus în cadrul cercetărilor mele privind problema conștiinței îl constituie înțelegerea rolului pe care-l joacă emoțiile în existența acesteia, considerând că majoritatea teoriilor privind explicarea conștiinței ratează această importantă dimensiune a umanului, respectiv contribuția pe care o are structura afectivă în constituirea conștiinței. În condițiile în care abordarea emoțiilor presupune renunțarea la „totalitarismul” rațiunii, devine evident gradul de coerență pe care această temă îl are cu preocuparea pentru înțelegerea modernității (una din caracteristicile modernității constituind-o tendința către „exclusivismul” rațiunii). La necesitatea integrării acestor abordări în cercetarea conștiinței m-au condus atât activitatea desfășurată în cadrul doctoratului cât și preocuparea pentru gândirea heideggeriană. Cercetările inițiale în acest domeniu le-am publicat sub forma unui articol, ele urmând să fie continuate și integrate în abordarea de ansamblu a structurii conștiinței.

Abstract

In this habilitation thesis I mention, in a summary form, the main research directions that I worked in Philosophy, the presentation focusing on issues includes personal contributions that I consider significant.

Disciplinary and interdisciplinary thematic direction to which the academic, scientific and professional personal contributions belong are related to the interests of knowledge in several areas of philosophy, respectively phenomenology, existentialism, postmodernism and philosophy of mind.

I published the results of my research in five books and 14 articles and studies in philosophy area. The results of my research have been integrated in the courses that I held: *Philosophy of mind, Epistemology / Epistemology of social sciences, Survival contradictions in the contemporary world and bioethics, Aesthetics, Postmodernism, Philosophy of language.*

The academic and research activity in the area of philosophy I carried out within University „Dunărea de Jos” of Galati, Faculty of History, Philosophy and Theology, Department of History and Philosophy, starting from 2003. Here I go through the entire teaching and academic hierarchy to the rank of Associate Professor.

Habilitation thesis presents the synthesis of my scientific activity and professional career starting from 2008, the year I held public Ph.D. thesis entitled "The Tragic in French Existentialist Philosophy" within the "Alexandru Ioan Cuza" University of Iasi.

Ph.D. thesis results oriented in the greatest extent my further research, in this sense could be mentioned the following contributions: definition of tragic from a phenomenological perspective; Postulation and demonstration the existential status of tragic in the French existentialist philosophy; the preoccupation for phenomenology; the problem of conscience and the emergence of meaning etc.

In the context of the paper, considering the consciousness awakening role that tragic could play, I thought tragic as one of the ways access to being or, at least, to a register of being, which would indicate the tragic as a fundamental existential. I showed that the tragic domain can be understood only in the context of revealing the structuring of consciousness on domains, these being reported to attention; attention is the one that is responsible for the tragic awareness like experience and meaning. From this perspective, Ph.D. thesis has a novelty character, approaching a unique perspective on the French existentialism.

One of the important research directions was the philosophy of Martin Heidegger, the approach relying on the fact that Heidegger's thinking represents an important link between phenomenological thinking and French existentialism. Activity in this area resulted in the publication of *Heidegger and the utterance of being* book (Lumen Publishing House, Iasi, 2009), focused on the possible meanings interpretation of Heidegger's thought, being at the same time a switch from ontology to "ontology of Dasein", based on the need to orient the questions about being to the one who is wondering about being. A summary of these research conclusions indicate the following central ideas: being is a meaning that arises in consciousness; the consciousness is always Dasein and world; the meaning of being gets his face in this world region responsible for donating all meanings; historicity of being is responsible for continuous evolution of being meaning.

Passion for Heidegger's thinking combined with postmodern approach in my teaching and research activities (the latter materialized in volume *Man of consumer society. In search of a new ideology*, European Institute, Iași, 2011) generated my preoccupation for understanding modernity and relations that postmodernity has with it. Reporting to modernity which I assumed is, at the same time, critical and recovery one: critical, because criticism is the guarantee to get to an adequate understanding, and recovery one, because I consider excessive a series of criticisms which are made to it by postmodern philosophy.

Presentation of approaching this area of research has rather a synthetic character, due to the fact that research results on this topic will be materialized on a volume dedicated to modernity, this being a long term project, dependent on gradual accession of appropriate meanings, in its turn correlated with the construction of a firm foundation in the area of contemporary philosophy, that would give me the proper perspective. Preoccupations for this topic are visible both through an article addressing some of the problems as well as, particularly, in different fragments published in two books entitled journals of ideas (*From the alchemy of existence. Journal of ideas*, European Institute, Iași, 2010 and *"Read me!" Journal of ideas*, European Institute, Iași, 2011).

The problem of consciousness is the most important part of my research in the recent period and in one that will follow, they following to be materialized in several books dedicated to this topic. The first volume is nearing completion, some of the issues addressed being already published in some articles, the content of which has been summarized in punctual presentations. I published a brief outline of areas of consciousness, understanding of this concept being, however, dependent on the whole explanatory context of consciousness

structure. Assembly of ideas that characterizes this topic research is developing both on the continuation of current research on phenomenology and philosophy of mind, references to the ideas of other authors and personal developments of them are numerous, and as part of personal research aimed at other areas (are good examples approach of modernity and philosophy of Heidegger). Even though I can count on certain concepts originality, these are still connected with the research of other authors, being integrated in collective effort of consciousness understanding.

One of the aspects of novelty which I proposed in my research on the problem of consciousness is the understanding of the role that emotions play in its existence, considering that most theories regarding explanation of consciousness miss this important dimension of human, respectively the contribution that affective structure play in consciousness formation. In the context where approach of emotions means the giving up "totalitarianism" of rationality, becomes obvious the degree of coherence that this topic has with preoccupation for understanding modernity (one of the characteristics of modernity constituting "the exclusivism" of rationality). At the need to integrate these approaches in consciousness research have led me both activity in the PhD studies as well the preoccupation for Heidegger's thinking. The initial investigations in this area I have published as an article, these following to be continued and integrated on the overall approach of consciousness structure.